

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

250033

คุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาส : กรณีศึกษาเรื่องจำกดงานและพื้นที่สาธารณะของชุมชนโลก

สุวภัทร นิลฉลุณี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของแผนการศึกษา

หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปศาสตรบัณฑิต

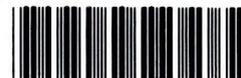
สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

เมษายน 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

600254767

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

250033

คุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุ : กรณีศึกษาเรือนจำกลางและทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก

สุวภัทร พิรณฤทธิ

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

เมษายน 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุ : กรณีศึกษาเรือนจำกลางและทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก” ของ สุวภัทร พิรณฤทธิ เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี กรรพุมมาลย์)

.....กรรมการ
(ดร.ธวัช กนกเทศ)

.....กรรมการ
(ดร.สุกิจ ขอเชื้อกลาง)

.....กรรมการ
(ดร.รุ่งนภา เฟ่งรุ่งเรืองวงษ์)

.....กรรมการ
(ดร.ทัศนีย์ ปัทมสนธิ์)

อนุมัติ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณินิจ ภูพัฒน์วิบูลย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

18 เมษายน 2555

ประกาศคุณูปการ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของ ดร.ธนัช กนกเทศ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้อุทิศส่วสละเวลาอันมีค่ามาเป็นที่ปรึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำ ตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอกราบขอบพระคุณ ดร.สุกิจ ขอเชื้ออกลาง ดร.รุ่งนภา เฟ่งรุ่งเรื่องวงษ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี กรรพุมมาลย์ ดร.ทัศนีย์ ปัทมสนธิ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำตลอดจนแก้ไข ข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่าง สมบูรณ์และทรงคุณค่า

กราบขอบพระคุณ ท่านอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ท่านผู้บัญชาการเรือนจำกลางพิษณุโลก ท่านผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก ท่านผู้บัญชาการเรือนจำกลางนครสวรรค์ และคุณสมศักดิ์ ยุทธโสภาส ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของเรือนจำกลางพิษณุโลกและทัณฑสถานหญิง พิษณุโลก เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องขังสูงอายุ ข้อมูลอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัย รวมถึงการดูแลตลอดระยะเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่คณะสังคมศาสตร์ เจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยนเรศวร ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในด้านเอกสารเป็นอย่างดีสำหรับการทำ การวิจัยในครั้งนี้

เหนือสิ่งอื่นใดขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ของผู้วิจัยที่ให้กำลังใจ และให้ การสนับสนุนในทุกๆ ด้านอย่างดีที่สุดเสมอมา

คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงจะมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศ แต่ผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องขังสูงอายุให้ ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และผู้ที่สนใจศึกษาผลงานวิจัยนี้บ้างไม่มากก็น้อย

สุภภัทร พิรณฤทธิ

ชื่อเรื่อง	คุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุ : กรณีศึกษาเรือนจำกลาง และทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก
ผู้วิจัย	สุวภัทร พิรณฤทธิ
สถานที่ปรึกษา	ดร.ธนัช กนกเทศ
กรรมการที่ปรึกษา	ดร.สุกิจ ขอเชื้อกลาง ดร.รุ่งนภา เฟ่งรุ่งเรืองวงษ์
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ ปร.ม. สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2554
คำสำคัญ	คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ ผู้ต้องขัง

บทคัดย่อ

250033

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุ 2) ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุ และ 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางและทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก ด้วยวิธีการศึกษาแบบผสมผสานทั้งวิธีวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 119 คน คิดเป็นร้อยละ 73.91 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประชากรเป้าหมายจำนวน 14 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ รวมถึงใช้การวิเคราะห์เนื้อหาในการวิจัยเชิงคุณภาพและนำเสนอข้อมูลในรูปของการพรรณนา

จากการศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังมีลักษณะการดำเนินชีวิตภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ด้านอาหารพบว่า อาหารที่ผู้ต้องขังได้รับส่วนใหญ่ไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขัง ด้านที่อยู่อาศัยพบว่า มีความแออัดมากเกินไป เกินอัตราที่กำหนด ด้านยารักษาโรคและการรักษาพยาบาลพบว่า แพทย์มีจำนวนน้อยเกินไป มีการจ่ายยาให้ไม่ตรงกับอาการของโรค ด้านเครื่องนุ่งห่มพบว่า มีความเหมาะสมดี ด้านการบริการและการสงเคราะห์ ไม่เพียงพอและไม่ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขัง

ด้านคุณภาพชีวิตภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านร่างกาย พบว่าผู้ต้องขังมีสภาวะการเสื่อมในเบื้องต้นเกิดขึ้นแล้ว และมีอาการป่วยอื่นๆ ที่เป็นโรคของผู้สูงอายุ ด้านจิตใจและอารมณ์ ช่วงแรกรู้สึกเครียด แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปสามารถปรับตัวได้ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมพบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้ต้องขังมี

ความสัมพันธ์กันอยู่ในเกณฑ์ดี ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และไม่ทะเลาะกัน ด้านสิ่งแวดล้อมมีความมั่นคงปลอดภัย ได้รับรู้ข่าวสารบ้างตามสมควร ซึ่งสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตามสภาพของการเป็นผู้ต้องขัง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ กรมราชทัณฑ์ควรจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานในด้านต่างๆ ให้ความครอบคลุม ทัวถึงและเพียงพอ ในเรื่องของปัจจัย 4 ด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล และเครื่องนุ่งห่ม รวมถึงควรมีนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังให้มีคุณภาพชีวิตภาพรวมในระดับที่ดีขึ้น โดยควรสนับสนุนให้เกิดการสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ และควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุอย่างต่อเนื่อง เพราะผู้ต้องขังสูงอายุส่วนใหญ่เห็นว่ากิจกรรมต่างๆ มีประโยชน์ทั้งต่อร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้หน่วยงานควรส่งเสริมในด้านกิจกรรมเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ของตัวผู้ต้องขังเองในหลายๆ ด้าน

Title QUALITY OF LIFE FOR ELDERLY PRISONERS : A CASE STUDY
OF CENTRAL PRISON AND WOMEN CORRECTIONAL
INSTITUTIONAL PHITSANULOK

Author Suwaphat Phironrit

Advisor Thanach Kanokthet, Ph.D.

Co - Advisor Sukij Khorchurklang, Ph.D.
Rungnapa Pengrungruangwong, Ph.D.

Academic Paper Thesis M.P.A. in Public Policy, Naresuan University, 2011

Keywords Quality of life, Elderly, Prisoners

ABSTRACT

256633

The purpose of this research were to study 1) Earn of living on elderly prisoner 2) Quality of Life of Elderly Prisoners and 3) To suggest policy measures for improve the quality of life of elderly prisoners in central prisons and women correctional institutional Phitsanulok. This research was qualitative and quantitative research methodologies. Data were collected by questionnaire with a sample of 161 questionnaires were completed 119 people, representing 73.91 percent of the purposive sampling. And in-depth interviews with the target population of 14 persons, The data was statistically analyzed by percentage, mean, standard deviation and correlation coefficient. The content analysis in qualitative research and present information in the from descriptive

The results found that Earn of living were in the middle, but overall the food was. Most prisoners do not receive to sufficient number of prisoners that the housing. There is too much congestion. There is exceeding limit setting. The medicines and medical treatment were too few doctors. The drug and do not the symptoms of the disease. The clothing was found well suited. Services and housing were inadequate which does not directly the needs of prisoners

The overall of quality of life in moderate physical condition of the prisoners have degradation occurred in the initial and other symptoms of a disease of the elderly included mental and emotional when beginning had feel stressed. But over time can adapt easily. The social relationships found that most agree with the prisoners. The social relations of the prisoners in a good relationship. They have assistance and support together and do not fight also. The environment was durable Security. The could perception all information reasonable which can survive under the conditions of the prisoners

Policy recommendations based on the Department of Corrections should provide basic benefits in various fields, with comprehensive protection thorough and adequate. The four factors in food, housing, health care and clothing. Should include policies to promote quality of life and overall quality of life in prison for the better. It should encourage the creation of new activities and should be provided to promote and improve the quality of life of elderly prisoners continued. The elderly prisoners, most of the activities that benefit both body and mind. By the way in addition, agencies should encourage the elderly to network with much strength for the benefit of the prisoners in many ways also.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
สมมติฐานในการวิจัย.....	5
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต.....	9
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ.....	27
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด.....	46
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	63
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	82
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	85
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	87
วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research).....	87
วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research).....	92
การพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัย.....	95

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	96
ผลการวิจัยที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณ.....	96
ผลการทดสอบสมมติฐาน.....	119
ผลการวิจัยที่ได้จากข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	120
5 บทสรุป.....	143
สรุปผลการวิจัย.....	144
อภิปรายผล.....	151
ข้อเสนอแนะ.....	156
บรรณานุกรม.....	159
ภาคผนวก.....	170
ประวัติผู้วิจัย.....	202

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงตารางกำหนดตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตในระดับสากล.....	24
2 แสดงตารางสรุปสวัสดิการผู้ต้องขังเปรียบเทียบ.....	62
3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ.....	97
4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ.....	97
5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา.....	98
6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ.....	98
7 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้.....	99
8 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรส.....	100
9 .แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสภาพร่างกาย.....	100
10 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามโรคประจำตัว.....	101
11 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทความผิด.....	102
12 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทจำนวนคู่คดี.....	102
13 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความเกี่ยวข้อง.....	103
14 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทกำหนดโทษที่ได้รับ	104
15 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนครั้งที่ต้องโทษจำคุก	104
16 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลำดับชั้น.....	105
17 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกการติดต่อกับครอบครัว และญาติ พี่น้อง.....	105
18 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน ด้านอาหาร.....	106
19 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน ด้านที่อยู่อาศัย.....	107
20 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน ด้านการรักษาโรค/การรักษาพยาบาล.....	108

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
21	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน ด้านเครื่องนุ่งห่ม.....	109
22	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน ด้านการบริการและการสงเคราะห์.....	110
23	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน ด้านร่างกาย.....	111
24	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน ด้านจิตใจและอารมณ์.....	112
25	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม.....	114
26	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน ด้านสิ่งแวดล้อม.....	115
27	แสดงสรุปค่าเฉลี่ยรวมลักษณะการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตของ ผู้ต้องขังสูงอายุ.....	116
28	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ต้องขังสูงอายุกับ คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุ.....	117
29	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและปัจจัย ด้านการบริการและการสงเคราะห์กับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุ.....	118
30	แสดงเวลาและกิจกรรมการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุใน 1 วัน.....	132
31	แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	138
32	แสดงสรุปประเด็นความสอดคล้องการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ....	141

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	86
2 แสดงรูปแบบการวิจัยแบบผสม.....	87